

перспективи розвитку сфери торгівлі і послуг : зб. наук. праць. / редкол.: О. І. Черевко (відпов. ред.) та ін.– Харків : Вид-во Харк. держ. ун-т харчування та торгівлі. – 2006. – Вип. 2. – С. 121–128.

4. Олійник Г. Ю. Фінансова стійкість підприємства як одна із складових його економічної безпеки / Г. Ю. Олійник // Міжнародна економічна діяльність країни в глобальній економіці : матеріали наук. семінару / за ред. проф. С. О. Гуткевич. – К. : НУХТ, 2017. – Вип. 12. – Ч. 1. – С. 31–38.

5. Олійник Т. О. Фінансова стійкість підприємства як основний показник фінансового стану / Т. О. Олійник, Т. В. Шеремет // Інвестиції: практика та досвід. – 2014. – № 23. – С. 168–173.

6. Гапак Н. М. Особливості визначення фінансової стійкості підприємства / Н. М. Гапак, С. А. Капштан // Науковий вісник Ужгородського університету. Сер. : Економіка. – 2014. – Вип. 1. – С. 191–196.

7. Лахтіонова Л. А. Аналіз фінансової стійкості суб'єктів підприємницької діяльності : монографія / Л. А. Лахтіонова. – К. : КНЕУ, 2011. – 880 с.

Приходько Діана Сергіївна, студ., кафедра фінансів, аналізу та страхування, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: (057)749-26-10; e-mail: prikhodko15@gmail.com.

Приходько Диана Сергеевна, студ., кафедра фінансов, анализа и страхование, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Клочковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. Тел.: (057)749-26-10; e-mail: prikhodko15@gmail.com.

Prikhodko Diana, stud., Department of Finance, Credit and Insurance, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska str., 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. Tel.: (057)749-26-10; e-mail: prikhodko15@gmail.com.

УДК 336.225

ТЕОРЕТИЧНИЙ БАЗИС СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

Н.А. Сабецька

Науковий керівник – канд. екон. наук, проф. **Н.Б. Кашена**

Викладено результати дослідження концептуальних засад формування системи управління прибутком підприємства. Узагальнено і уточнено теоретичні положення, які визначають економічну сутність понять

«управління прибутком підприємства» та «система управління прибутком підприємства». Розглянуто сутність концепту «система управління прибутком» через характеристику складових елементів, що її формують. Акцентовано увагу на практичному значенні результатів дослідження для підвищення ефективності управління прибутком підприємства.

Ключові слова: підприємство, прибуток, управління, система, ефективність.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ БАЗИС СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ПРИБЫЛЬЮ ПРЕДПРИЯТИЯ

Н.А. Сабецкая

Науковий керівник – канд. екон. наук, проф. **Н.Б. Кащена**

Изложены результаты исследования концептуальных основ формирования системы управления прибылью предприятия. Уточнены теоретические положения, определяющие экономическую сущность понятий «управление прибылью предприятия» и «система управления прибылью предприятия». Рассмотрена сущность концепта «система управления прибылью» через характеристику элементов, которые ее формируют. Акцентируется внимание на практическом значении результатов исследования для повышения эффективности управления прибылью предприятия.

Ключевые слова: предприятие, прибыль, управление, система, эффективность.

THEORETICAL BASIS OF THE COMPANY'S PROFIT MANAGEMENT SYSTEM

N. Sabetskaya

Scientific supervisor – PhD in Economics, Professor **N. Kashchena**

The article presents the results of the study of conceptual foundations of the formation of a profit management system of the enterprise. The theoretical positions, which determine the economic essence of the concepts of "profit management of the enterprise" and "management system of enterprise profit", are generalized and refined. The essence of the concept of "profit management system" is considered through the characteristic of the constituent elements that it forms. The emphasis is placed on the practical significance of the results of the research to improve the management efficiency of the enterprise.

Keywords: enterprise, profit, management, system, efficiency.

Постановка проблеми у загальному вигляді. У сучасних умовах ведення бізнесу особливого значення набувають рішення, які

направлені на створення умов прибуткового та стійкого розвитку підприємницьких структур. Вирішення питань з забезпечення ефективного розвитку підприємств вимагає постійного коректування підходів та методів фінансового управління на основі відповідного інструментарію, який допоміг би створити на підприємстві таку інформаційну структуру, яка б дозволяла вирішувати базові проблеми його економічного розвитку не тільки сьогодні, але і в майбутньому. Важлива роль у вирішенні завдань фінансового управління відводиться управлінню прибутком підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти управління прибутком, що пов'язані з дослідженням і прийняттям управлінських рішень за всіма основними аспектами його формування, розподілу та використання на підприємстві, є предметом пильної уваги провідних вітчизняних і зарубіжних економістів і науковців сучасності.

Вагомий внесок у формування теоретичних, організаційних та методичних питань управління прибутком підприємств зробили І.О. Бланк, В.І. Блонська, М.М. Бердар, Н.Б. Бідник, А.В. Боднарюк, Л.Г. Пігуль, Л.В. Семерунь, В.В. Худа, Т.С. Скибенко, М.В. Чемерис та ін.

Відаючи належне вагому науковому доробку науковців у сфері дослідження проблематики зауважимо, що проблема ефективного управління в контексті забезпечення довгострокового економічного розвитку підприємницьких структур потребує подальшого поглибленого дослідження в частині обґрунтування теоретичних підходів і розробки практичних рекомендацій щодо формування системи управління прибутком підприємства.

Мета статті. Обґрунтування концептуальних положень формування системи управління прибутком підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розроблення теоретичних підходів і практичних рекомендацій до формування системи управління прибутком підприємств вимагає чіткої обґрунтованості та з'ясування сутності поняття «управління прибутком підприємства».

На думку І.А. Бланка, управління прибутком є процесом розроблення і прийняття управлінських рішень за всіма основними аспектами його формування, розподілу і використання [1, с. 48].

Аналогічної точки зору дотримується і В.В. Худа, яка зазначає, що «управління прибутком являє собою цілеспрямований, систематичний процес підготовки, оцінки, відбору та реалізації альтернативних управлінських рішень з усіх питань його формування, розподілу та використання на конкретному підприємстві» [2, с. 12].

Формулюючи сутність управління прибутком у такий спосіб, автори акцентують увагу на процесі розроблення та прийняття управлінських рішень впродовж формування, розподілу та використання прибутку, тобто на поточних цілях досягнення максимального кінцевого результату підприємства в короткотерміновому періоді.

Урахувати тактичні та стратегічні аспекти управління прибутком і найбільш повно визначити його сутність, на наш погляд, вдалося В.І. Блонській та П.П. Адамович, які зазначили, що під управлінням прибутком підприємства потрібно розуміти побудову системи управління, що враховує тактичні та стратегічні аспекти управління, спрямована на підвищення кінцевих результатів діяльності суб'єкта господарювання і яка розглядається як сукупність взаємопов'язаних елементів, кожен з яких виконує певну роботу, спільна дія котрих забезпечує досягнення механізму отримання прибутку заданої величини [3].

Отже, для підвищення результативності діяльності підприємства потрібно формувати дієву систему управління прибутком, яка ґрунтується на визначених підходах, підпорядкована певним принципам, і яку слід розглядати як сукупність взаємопов'язаних елементів, кожен з яких виконує певну роботу, спільна дія котрих забезпечує досягнення механізму отримання прибутку заданої величини.

За твердженням І.А. Бланка основними принципами побудови ефективної системи управління прибутком є:

- інтегрованість із загальною системою управління підприємством;
- комплексний характер формування управлінських рішень;
- високий динамізм управління;
- багатоваріантність підходів до розробки окремих управлінських рішень;
- орієнтованість на стратегічні цілі розвитку підприємства [1].

Як показали проведені нами дослідження, система управління прибутком має певну структуру, в якій найчастіше виділяють дві підсистеми (управління формуванням та управління розподілом прибутку) та шість основних організаційно-методичних блоків:

- концепція управління (мета, завдання, функції, принципи);
- організаційне забезпечення;
- інформаційне забезпечення;
- системи і методи аналізу прибутку;
- системи і методи планування;
- системи і методи внутрішнього контролю (рис. 1).

Вважаємо, що для кожної підсистеми (формування прибутку, використання прибутку) притаманні свої конкретні цілі, завдання, інструментарій їх досягнення, та разом із тим кожна з них перебуває під впливом інших і підпорядкована головній меті управління прибутком підприємства. Наприклад, обсяги сформованого прибутку визначають напрями його розподілу. Чим більший прибуток підприємства, тим більше завдань економічного, технічного, соціального плану воно може вирішити, розподіливши кошти за певними напрямками використання. Водночас ефективність використання впливає на майбутні можливості зі збільшення прибутку на етапі його формування. Отже, система управління прибутком характеризується складністю структури, що зумовлена значною кількістю різноманітних елементів та складними взаємозв'язками між ними; динамічністю, що проявляється у постійних змінах стану елементів і підсистем залежно від зміни умов зовнішнього середовища, цілей підприємства, спонукальних мотивів діяльності підприємства тощо.

На нашу думку, головною метою управління прибутком є визначення шляхів найбільш ефективного його формування та оптимального розподілу, що спрямовані на забезпечення розвитку діяльності підприємства та зростання його ринкової вартості.

Згідно з зазначеною метою об'єктом управління виступають як формування прибутку, так і його розподіл.

Політика управління формуванням прибутку підприємства повинна бути спрямована на максимізацію розміру позитивного фінансового результату через виконання комплексу завдань щодо забезпечення зростання обсягів його діяльності, ефективного управління витратами, підвищення ефективності використання матеріально-технічної бази, оптимізації складу та структури обігових коштів, підвищення продуктивності праці та системи управління суб'єктом господарювання [4].

Відповідно до цього основними задачами управління формуванням прибутку підприємства є забезпечення максимізації розміру прибутку, що формується і який відповідає ресурсному потенціалу суб'єкта господарювання та ринковій кон'юктурі; забезпечення оптимальної пропорційності між рівнем прибутку, що формується та допустимим рівнем ризику; забезпечення високої якості прибутку, що формується; забезпечення постійного збільшення ринкової вартості підприємства; підтримка конкурентоспроможності у довгостроковому періоді; забезпечення ліквідності підприємства та його платоспроможності; підтримка інвестиційної привабливості.

Рис. 1. Концептуальна модель системи управління прибутком підприємства

Стосовно політики управління розподілом прибутку підприємства, то вона повинна відображати основні вимоги загальної стратегії розвитку підприємства, забезпечувати підвищення його ринкової ціни, формувати необхідні обсяги інвестиційних ресурсів, забезпечувати матеріальні інтереси власників і працівників [4].

Отже, до основних задач управління розподілом прибутку підприємства відносяться: забезпечення виплати необхідного рівня доходу на інвестований капітал власникам підприємства; забезпечення формування достатнього обсягу фінансових ресурсів за рахунок прибутку у відповідності зі задачами розвитку підприємства в майбутньому періоді; забезпечення ефективності програм участі персоналу в прибутках підприємства.

Необхідно зазначити, що принципи управління прибутком залежать від багатьох факторів, головними із яких є особливості галузевої приналежності, спеціалізація підприємства, його організаційна форма і форма власності, цілі стратегічного розвитку й етапи реалізації стратегії і т.д. Це зумовлює поряд з використанням загальноприйнятих принципів управління прибутком необхідність розробки особливих принципів для кожного конкретного підприємства індивідуально, ґрунтуючись на системному підході і комплексному аналізі його діяльності. Дослідження принципів управління дозволяє застосовувати обмірковані, аргументовані дії і рішення при розробці інструментів управління прибутком.

Система управління прибутком реалізує свою головну мету й основні завдання шляхом здійснення визначених функцій. Ці функції підрозділяються на дві основні групи, обумовлені комплексним змістом розглянутої системи управління прибутком:

1) функції управління прибутком як керуючої системи (розробка стратегії управління прибутком підприємства; створення організаційних структур, що забезпечують прийняття і реалізацію управлінських рішень з прибутку на різних рівнях; формування ефективних інформаційних систем, що забезпечують обґрунтування альтернативних варіантів управлінських рішень; здійснення аналізу різних аспектів формування і використання прибутку; здійснення планування формування, розподілу і використання прибутку; розробка діючої системи стимулювання формування прибутку і її ефективного використання; здійснення ефективного контролю за реалізацією прийнятих управлінських рішень в області формування і використання прибутку);

2) функції управління прибутком як спеціальної області управління підприємством (управління формуванням прибутку; управління розподілом і використанням прибутку) [5].

Стосовно наступного елемента системи управління прибутком, зазначимо, що організаційне забезпечення являє собою взаємозалежну сукупність внутрішніх структурних служб і підрозділів підприємства, які забезпечують розробку й прийняття управлінських рішень щодо окремих аспектів формування прибутку та несуть відповідальність за результати цих рішень.

Система управління прибутком також може функціонувати тільки за умови наявності відповідної бази даних, що являється її інформаційним забезпеченням. На його підставі можна, по-перше, налагодити постійний моніторинг процесу формування прибутку, по-друге, оцінювати рівень операційного та загального прибутку, а по-третє, аналізувати чинники впливу на обсяг прибутку. Інформаційні дані повинні висвітлювати з одного боку, оцінку стану зовнішнього середовища підприємства та його вплив (через сукупність зовнішніх чинників) на рівень прибутку, а з другого вплив внутрішніх чинників підприємства, а з третього самий рівень прибутку підприємства. Така інформація потрібна для формування рішень щодо змін в оперативній, або стратегічній діяльності, які забезпечували б дотримання необхідного рівня прибутку.

Як джерела інформації для прийняття рішень стосовно процесів управління прибутком та аналізу впливу зовнішніх чинників на обсяг прибутку конкретного підприємства слід використовувати дані управлінського та маркетингового аналізу, що мають проводитися на кожному підприємстві, інформацію спеціалізованих консалтингових фірм, статистичні дані по регіонах, країні в цілому, вибіркові статистичні та аналітичні дослідження по галузях і групах підприємств, котрі проводяться органами державної статистики.

Для вирішення конкретних задач управління прибутком підприємства застосовується цілий ряд спеціальних систем та методів аналізу, що дозволяють отримати кількісну оцінку окремих аспектів його формування, розподілу та використання. Найбільш поширеними є такі системи і методи аналізу, як горизонтальний, вертикальний (структурний) та порівняльний аналіз; аналіз коефіцієнтів рентабельності та ефективності розподілу прибутку; інтегральний аналіз прибутку.

Постійне одержання прибутку не є випадковістю, а виступає результатом планової діяльності. Виконання планів отримання прибутку – це втілення планових завдань у роботу підприємства, яке є основним функціональним етапом економічного управління діяльністю підприємства. З цією метою виділяють три методи планування прибутку: прямого розрахунку, аналітичний та визначення точки беззбитковості, тобто визначення обсягу і вартості продажу, при яких підприємство здатне покрити всі свої витрати, не одержуючи прибутку.

У процесі своєї діяльності підприємство повинно проводити внутрішній контроль у системі управління прибутком. Такий контроль являє собою процес систему перевірки та забезпечення реалізації всіх управлінських рішень щодо його формування, розподілу та використання. Призначення контролю прибутку представляє собою порівняння звітних показників із плановими за відповідний період, виявлення відхилень і направлення їх на аналіз.

Висновки. Обґрунтовано концептуальні положення формування системи управління прибутком підприємства. Доведено, що система управління прибутком має бути органічно інтегрована із загальною системою управління підприємством, оскільки прийняття управлінських рішень у будь-якій сфері діяльності підприємства прямо або опосередковано впливає на рівень прибутку, який у свою чергу є основним джерелом фінансування розвитку підприємства та зростання доходів його власників і працівників. Ефективна система управління прибутком підприємства дозволяє в повному обсязі реалізувати цілі й завдання, сприяє стійкому розвитку підприємства та забезпечує ефективну діяльність підприємства.

Список джерел інформації

1. Бланк И. А. Управление прибылью / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, 2007. – 768 с.
2. Худа В. В. Управління прибутком торговельних підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 – «Економіка та управління підприємствами» / В. В. Худа. – К. : Лібра, 2007. – 22 с.
3. Блонська В. І. Вдосконалення системи управління розподілом та використанням прибутку підприємства / В. І. Блонська, П. П. Адамович // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.7. – С. 92–104. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnlntu/.
4. Бердар М. М. Формування механізму управління прибутком підприємства / М. М. Бердар // Управління проектами, системний аналіз і логістика. – 2008. – № 5. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Upsal/2008_5/08bmmmie.pdf
5. Керанчук Т.Л. Концепція вартісно-орієнтованого управління підприємством та можливості її адаптації в Україні / Т. Л. Керанчук // Фінанси України : журнал. – 2011. – № 7. – С. 104–114.
6. Пігуль Н. Г. Управління прибутком підприємства / Н. Г. Пігуль // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. – 2010. – № 28. – С. 125–132.
7. Боднарюк В. А. Концептуальні підходи до управління прибутком торговельних підприємств / В. А. Боднарюк // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – № 22.4. – С. 169–175.

Сабецька Надія Анатоліївна, студ., кафедра фінансів, аналізу та страхування, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: (057)252-21-30; e-mail: sabetska@gmail.com.

Сабецкая Надежда Анатольевна, студ., кафедра финансов, анализа и страхования, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Клочковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. Тел.: (057)252-21-30; e-mail: sabetska@gmail.com.

Sabetska Nadezhda, stud., Department of Finance, Credit and Insurance, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska str., 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. Tel.: (057)252-21-30; e-mail: sabetska@gmail.com.

УДК 336.71

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

М.В. Довгань, З.З. Михайлюк

Науковий керівник – канд. екон. наук, проф. **Н.Б. Кащена**

Викладено результати дослідження теоретичних та методичних засад оцінювання платоспроможності підприємства. Узагальнено і уточнено теоретичні положення, які визначають економічну сутність поняття «платоспроможність». Обґрунтовано структурно-логічну послідовність та методичний інструментарій оцінювання платоспроможності підприємства, визначені напрями підвищення платоспроможності підприємницьких структур на сучасному етапі розвитку національної економіки. Акцентовано увагу на практичному значенні результатів дослідження для підвищення ефективності управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства.

Ключові слова: підприємство, платоспроможність, оцінювання, критерії, управління, ефективність.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОЦЕНКИ ПЛАТЕЖЕСПОСОБНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

М.В. Довгань, З.З. Михайлюк

Научный руководитель – канд. экон. наук, проф. **Н.Б. Кащена**

Изложены результаты исследования теоретических и методических основ оценки платежеспособности предприятия. Обобщены и уточнены теоретические положения, которые определяют экономическую сущность понятия «платежеспособность». Обоснована структурно-логическая последовательность и методический инструментарий оценки